

המחקר הוא אחד משלושת תחומי העשייה המרכזיים המאפיינים את האוניברסיטה הפתוחה נוסף על פיתוח קורסים והוראה. חברי הסגל של האו"פ עוסקים בנושאי מחקר רבים ומגוונים המייצגים את תחומי הדעת השונים: מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעי הטבע והחיים, מדעים מדויקים והנדסה.

בראש תחום המחקר עומד דיקן המחקר, פרופ' מנור מנדל, הממונה על רשות המחקר באו"פ, על מכוני המחקר ועל שמירה על אתיקה במחקר. דיקן המחקר הוא גם יו"ר הדירקטוריון של אופמופ, החברה להעברת טכנולוגיות של האו"פ.

רשות המחקר

רשות המחקר פועלת לעידוד עבודת המחקר של חברי הסגל באו"פ על ידי סיוע באיתור של מקורות חיצוניים למימון מחקרים ובהפניית הצעות המחקר אליהם. כמו כן הרשות מקדמת את הפעילות המחקרית של החוקרים באו"פ על ידי תמיכה ישירה באמצעות קרן פנימית המממנת מענקי מחקר, מלגות לתלמידי מחקר ונסיעות להצגה של תוצאות מחקר בכנסים מדעיים.

רשות המחקר אחראית לקיים מעקב כספי ומינהלי אחר הצעות המחקר שהוגשו באמצעותה וזכו למימון ומנהלת את תקציבי המחקר של החוקרים. הרשות גם עורכת סדנאות הדרכה להגשת בקשות למענקי מחקר ממקורות חיצוניים וימי מחקר שנתיים, שבהם מוצגת הפעילות המחקרית שנעשית באו"פ בפני עובדיה ובפני הקהל הרחב. רשות המחקר מטפלת בצורכי החוקרים באו"פ בכל הנוגע לתשתיות פיזיות (מעבדות, מחשבים) ולכוח האדם הנדרש לביצוע המחקרים (תלמידי מחקר ועוזרי מחקר). היא גם עוסקת בגיבוש הסכמים עם מוסדות אקדמיים אחרים לקידום שיתופי פעולה בין החוקרים באו"פ לבין עמיתיהם במוסדות אלה.

ליד רשות המחקר פועלת ועדת היגוי, ובה ארבעה חברי סגל אקדמי בכיר מתחומי דעת שונים שממנה הנשיא. בראש ועדת ההיגוי עומד דיקן המחקר. ועדת ההיגוי מופקדת על קביעה של אמות המידה להערכת הבקשות המופנות למימון מהקרן הפנימית ועל חלוקת המשאבים של הקרן.

חידושים ברשות המחקר

- גם השנה הוגשו בקשות למענקי מחקר בתכנית המו"פ האירופית Horizon 2020 באמצעות מתאמת המחקר הייעודית לתכניות של האיחוד האירופי ברשות. הרשות נעזרה בשירותיהם של יועצים מקצועיים על מנת לשפר את ההגשות בתכניות אלו.
 - השנה זכתה האו"פ לראשונה במענק ERC היוקרתי של האיחוד האירופי Horizon 2020.
 - מינהל המחשוב המשיך לסייע לשפר את מערכת ההכנסות הממוחשבת המייעלת את המעקב אחר מענקי המחקר החיצוניים.
 - ועדת ההיגוי של רשות המחקר רעננה את הקריטריונים להגשת בקשות למענקי מחקר במימון הקרן הפנימית, לאחר בחינה מחדש של צורכי המחקר והבקשות שהתקבלו.
 - הושלמה בניית מעבדה למחקר התנהגותי ברמת אביב. המעבדה תאפשר להגדיל את נפח הפעילות המחקרית
- של חברי הסגל, והשתתפותם במחקרים תסייע להגדיל את היקפי המחקר.
- רשות המחקר היא גורם מתווך בין החוקרים לבין גורמים מינהליים שונים באוניברסיטה, בהם מינהל משאבי אנוש. היקף הפעילות וההעסקה של עוזרי המחקר ברשות גדל לאין ערוך, והוא יצריך היערכות מיוחדת לשליפת נתונים וחישובים שונים.

מכוני מחקר

באוניברסיטה הפתוחה פועלים שלושה מכוני מחקר שמשמשים קורת גג למחקר חוצה מחלקות בתחומי דעת שונים ולקשרי הגומלין ביניהם. המכונים מסייעים לחוקרים לייצר ידע מדעי חדש ומאפשרים להם הפריה הדדית ושיתוף פעולה, לימוד משותף של סוגיות שונות וכן קיום פעילויות עם חוקרים ועם מומחים מהארץ ומחו"ל.

המכון לניתוחי מדיניות

המכון לניתוחי מדיניות בראשות ד"ר ורדה וסרמן הוא מרכז בן-תחומי שמטרתו לקדם מחקר בנושאים תאורטיים, אמפיריים ויישומיים הנוגעים לזיקת הגומלין בין עיצוב מדיניות ויישומה לבין תהליכים ומנגנונים חברתיים, פוליטיים וכלכליים. המכון מעודד מחקרים המתמקדים בישראל או במקומות אחרים, מחקרים השוואתיים ומחקרים הבוחנים את הממדים הגלובליים והבין-לאומיים של עיצוב מדיניות ויישומה. כדי ליצור סביבה מחקרית חיונית ופורייה עבור חוקרים מתחומים שונות, המכון מארגן סמינרים וכנסים בין-לאומיים ומקומיים, מפרסם סדרה של ניירות עבודה ומספק סיוע מחקרי לחבריו.

המכון הוקם בשנת 2011, וחברים בו מרבית אנשי הסגל של האוניברסיטה הפתוחה ממדעי החברה. המכון מתמקד בניתוחי מדיניות ובבעיות חברתיות עכשוויות. מטרת ההנהלה כיום היא להגדיל את מספר החברים במכון, להרחיב את הפעילות של קבוצות המחקר ולקיים ימי עיון וקבוצות מחקר שיניבו פרסומים מטעם המכון. עד כה יצאו לאור שני פרסומים בנושא שירות צבאי לחרדים ובנושא מיליטריזציה של מערכת החינוך. היוזמה הבאה היא הוצאה לאור של קובץ פרסומים בנושא תעסוקת חרדים ובנושא תרחישי מדיניות בשיתוף עם כתב העת **שפיט**.

במהלך השנה פרסם המכון ספר מאמרים מדעיים בנושא מיליטריזציה של מערכת החינוך בישראל, קיים יום עיון בין-לאומי בנושא אחריות תאגידית בתעשייה הישראלית וקיבל המשך מענק מחקר מטעם משרד המדע בנושא קידום נשים.

המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה

המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה בראשות פרופ' ניצה גרי הוא גוף מחקר של האוניברסיטה הפתוחה שעוסק בבחינת שילובן של טכנולוגיות חדשניות בתהליכי הוראה ולמידה. המכון פועל לעידוד מחקרים של חברי סגל האוניברסיטה, אשר ישפרו את ההבנה של תהליכי ההוראה-למידה בסביבות עתירות טכנולוגיה ואת שילובן של טכנולוגיות חדשניות בהוראת קורסים באקדמיה בכלל ובאו"פ בפרט. המכון הוקם בשנת 2010 במקום מרכז צ"י לחקר שילוב טכנולוגיות בהוראה שפעל באו"פ משנת 2004, והוא מונה כיום כ-50 חברי סגל מהמחלקות השונות באו"פ. כמו כן פעילה בו עמיתת מחקר במשרה חלקית. המכון פועל בשיתוף פעולה הדוק עם המרכז לשילוב טכנולוגיות בלמידה

(שה"ם). חלק נכבד ממשימתו של המכון מוקדשת לגיבושה של קהילת חוקרים ישראלית המקיימת קשר הדוק בין חברה, ובהתאם לכך המכון מקיים פעילות אקדמית מגוונת שוטפת הכוללת סמינרי מחקר, ימי עיון וכנסים.

במהלך תשע"ז ערך המכון שלושה אירועים לציבור הרחב: יום עיון בשיתוף האיגוד הישראלי לסטטיסטיקה בנושא: "אמצעים מתוקשבים בהוראת הסטטיסטיקה"; כנס לכבוד יום האישה הבין-לאומי בנושא: "נשים מובילות מסחר מקוון ברשת" בשיתוף איגוד האינטרנט הישראלי; יום סמינרים בהשתתפות המרצים האורחים של כנס צ"י 2016 בנושאים: "מוטיבציה של עורכי ויקיפדיה" ו"מחקרי עיצוב אפקטיביים". כמו כן נערכו שבעה מפגשים סמינריים שבהם הציגו את מחקריהם חברי המכון לחקר חדשנות, חוקרים אורחים וסטודנטים לתארים מתקדמים המונחים על ידי חברי המכון.

להלן מבחר מחקרים שערכו חברי המכון:
ד"ר אינה בלאו ופרופ' יורם עשת: "סיבות לתפוצת הונאה בלמידה אנלוגית ודיגיטלית בקרב תלמידי בית ספר: תפקידן של תפיסות אתיות".
ד"ר ורד זילבר-ורוד, פרופ' יורם עשת ופרופ' ניצה גרי: "ניתוח השיח המחקרי על חדשנות וטכנולוגיות למידה בגישה מוגעת-נתונים".

ד"ר יורם קלמן, פרופ' גתית קוה וד"ר דניאל אומנסקי: "כתיבה בעולם דיגיטלי: תיקונים עצמיים בהקלדה של מבוגרים וצעירים בוגרים".
פרופ' ניצה גרי ואמיר ינר: "אינטראקטיביות והשלכותיה על למידה המבוססת על הרצאות וידאו מקוונות".
לילך אלון וד"ר אבנר כספי: "השפעות פערי העצמי ומסוגלות עצמית על למידה באמצעות מורה וירטואלי בסביבת למידה ממוחשבת".

ליאורה מקמל וד"ר אינה בלאו: "כיצד יכולה רשת חונכות חברתית להוות טכנולוגיית סיוע לתלמידים עם לקויות תקשורת ולתלמידים עם ליקויים קוגניטיביים?".
אורלי וייסר, ד"ר אינה בלאו ופרופ' יורם עשת: "למידה סינכרונית פנים-אל-פנים ובוועידת וידאו חד-כיוונית ודו-כיוונית: תפקידם של סגנון הוראה-למידה, גורמי אישיות ורמת טבעיות המדיה".

כנס צ'ייס 2016

כנס צ'ייס 2016 היה האחד-עשר בסדרה של כנסי המחקר השנתיים שהמכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה יזם. הכנס הוא זירת מפגש לחוקרים ולאנשי הפיתוח המובילים בתחום החדשנות וטכנולוגיות הלמידה בארץ, אשר מציגים בו את מחקריהם. הכנס תורם לגיבושה של קהילת חוקרים ישראלית בתחום של טכנולוגיות למידה ולמיצוב האו"פ כגוף מוביל במחקר ובהטמעה של טכנולוגיות בתחום זה.

לשני ימי הכנס נרשמו כ-550 איש מרוב המוסדות האקדמיים בארץ וכן מארגונים ומחברות. בכנס הוצגו 39 מאמרים ו-39 כרזות, והוא כלל הרצאות אורח של Prof. Kevin Crowston מאוניברסיטת סירקיוז על מדע אזרחי ושל Prof. Alan Hevner מאוניברסיטת דרום פלורידה על חדשנות ומחקרי עיצוב. מאמרים נבחרים מהכנס מתפרסמים מדי שנה בגיליון מיוחד של כתב העת *Interdisciplinary Journal of e-Skills and Lifelong Learning*.

המכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים, מוסלמים

במכון לחקר היחסים בין יהודים, נוצרים, מוסלמים, בראשות פרופ' מוסטפא כבהא, חברים כ-40 חוקרים, מרביתם אנשי האו"פ, ומקצתם ממוסדות אקדמיים אחרים. המכון ומטרותיו מעוררים עניין בקרב חוקרים רבים בארץ ובעולם. חלקם הצטרפו לקהילת המחקר שנוצרה סביבו, משתתפים בפעילויותיו ומקדמים באמצעותו את חקר היחסים בין שלוש הדתות. הפעילות המחקרית המגוונת תורמת גם לתפקידו הציבורי של המכון – להעמיק את ההבנה של הדתות והאינטראקציה ביניהן ולהביא את ממצאי המחקר בפני הקהל הרחב. המכון מקיים שיתופי פעולה עם גופי מחקר שונים בארץ ובעולם ומעודד מחקרים הנוגעים לתחומי העיסוק העיקריים של המכון.

קבוצות מחקר בחסות המכון

קבוצה העוסקת ב"היבטים השונים של הנצרות הקדומה וביחסי יהודים-נוצרים במאות הראשונות לספירה" ובמיוחד ב"שאלת היפרדות הדרכים בין היהדות לנצרות". בקבוצה חברים 13 חוקרים מהאוניברסיטה הפתוחה וממוסדות אקדמיים אחרים. בימים אלו שוקדים חברי הקבוצה על קובץ מאמרים שיעסוק בנצרות הקדומה בעיני החוקרים הישראליים: "Early Christianity and Ancient Judaism: Identity, Orthodoxy and Deviancy". הקבוצה ערכה לאורך השנה כמה מפגשים שבהם

הרצו חברי הקבוצה ואורחים שחוקרים בתחומי העניין שלה: ד"ר דורון וילפנד, "קריאת שמע" במתי לעומת מרקוס – פילולוגיה ותיאולוגיה בספר מתי ומשמעותו של מתי כספר 'יהודי' לכאורה"; יונתן בורגל, "תדמיתם של הפרושים בספרות הפסאודו קלמנטינית"; פרופ' סרג' רוזר, "המסורת הנוצרית בראשית דרכה: מהלך חדשני מתוכנן או עדות למגמות היהדות הרחבה".

קבוצה החוקרת את הנושא: "עיצוב גבולות – הגדרת זהות בסביבה רב-דתית ורב-תרבותית". בקבוצה ארבעה חוקרים מהאו"פ וממוסדות אקדמיים אחרים ושלושה עוזרי מחקר. הקבוצה עסקה בכתיבת המחקר שהתבסס על עבודתה בשנים האחרונות והוא נשלח לפרסום ב-*Israel studies*.

קבוצת מחקר המורכבת מ-17 חוקרים מהאו"פ ועוסקת ב"זמן: היסטוריה, תאוריה, תרבות", מתוך הדגשת הדרך שבה שלוש הדתות והתרבויות שבהן המכון עוסק – יהדות, נצרות ואסלאם – התמודדו ומתמודדות עם שאלת הזמן. הקבוצה ערכה שני מפגשים: ד"ר ישי לנדא, "פשיזם בין זמן פרוגרסיבי לזמן רגרסיבי"; ד"ר אור שרף, "זמן וחילופי העיתים – בין פרנץ רוזנצווייג למרטין היידגר".

מפגשי סמינר ה"דיואן" – להצגה ולדין במחקרים בעבודה ולמפגש עם חוקרים ותיקים

רועי מרום, החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, "עלי קאסם עבד אל קאדר: מנהיגות מקומית בין-דתית בשרון בתקופת המנדט".

פרופ' ישראל גרשוני, החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, "אחמד לוטפי ארסייד: עיון מחדש".

מפגש לזכר ד"ר הגר הלל: דוד גדי, בית ספר למדעי היהדות והחוג להיסטוריה של עם ישראל, אוניברסיטת תל-אביב, "תרבות עברית בצרפתית: מעמדה של השפה והתרבות העברית במרוקו בין שתי מלחמות העולם בראי העיתון *L'Avenir Illustré*"; תמיר קרקסון, החוג להיסטוריה של עם ישראל ובית ספר מנדל ללימודים מתקדמים במדעי הרוח, האוניברסיטה העברית בירושלים, "קהל היעד הספרדי והעיתונות הירושלמית בשלהי התקופה העות'מאנית".

- **פרופ' (אמריטוס) חגי ארליך**, החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל-אביב, "ניצחונה של אתיופיה הנוצרית - ראס אלולה הגיבור הלאומי".
- **פרופ' (אמריטה) אביבה חלמיש**, המחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, האוניברסיטה הפתוחה, "טבריה כמקרה מבחן ליחסי יהודים וערבים בעיר מעורבת בתקופת המנדט".
- **ד"ר נחום קרלינסקי**, מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, "מבט מחודש על 'הערבים המעורבות' בתקופת המנדט".
- **סדנאות וכנסים בין-לאומיים**
- הכנס השנתי החמישי בנושא "דת ושלטון: יהדות, נצרות, אסלאם", קמפוס האוניברסיטה הפתוחה, רעננה.
- סדנה לימודית משותפת עם אוניברסיטת בוכום בגרמניה ועם מכון בן-צבי בנושא: "Eastern Jews and Christians in Interaction and Exchange in the Islamic World and Beyond".
- הרצאות הסדנה יפורסמו בכתב העת האלקטרוני: *Interdisciplinary Journal for the Study of Religious Contact and Transfer*

שיתופי פעולה עם אוניברסיטאות אחרות בנושא תשתיות מחקר

מדיניות האו"פ מעודדת שיתופי פעולה עם מוסדות אקדמיים אחרים כדי למצוא לחברי הסגל הנדרשים לתשתיות מחקר ניסויי פתרונות מתאימים. לפני שנים אחדות נחתם בין האו"פ לאוניברסיטת תל-אביב הסכם מסגרת שמאפשר לחברי סגל מהאו"פ, מתחום המדעים הניסויים, לקיים פעילות מחקרית יציבה ולהשתמש בתשתיות המחקר של אוניברסיטת תל-אביב.

במהלך שנה זו התקדמנו בכמה אפיקים:

- נחתם הסכם המשך עם האוניברסיטה העברית בירושלים המאפשר לד"ר **יאיר בן-חיים**, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, לערוך את מחקריו במחלקה לנירוביולוגיה במכון למדעי החיים של האוניברסיטה העברית בירושלים.
- נמשכים מגעים לאיתור שטחים פוטנציאליים למעבדות עבור חברי סגל בכיר מהאו"פ שזקוקים להן לצורכי מחקר.

אתיקה במחקר

ועדת האתיקה המוסדית פועלת להבטיח שכל מחקר המתבצע באו"פ יכבד את כללי האתיקה של הדיסציפלינות המדעיות השונות ואת אמות המידה האתיות של האוניברסיטה עצמה. הוועדה מורכבת משישה חברי הסגל האקדמי הבכיר המייצגים תחומי דעת שונים - מדעים מדויקים, מדעי הטבע והחיים, מדעי החברה ומדעי הרוח. בשנה האחרונה עסקה הוועדה, בין השאר, בהתאמה של כללי האתיקה לאישור מחקרים באו"פ לכללים הנהוגים באיחוד האירופי ובניסוח נוהל סקרים המיועד לפקח על מספר הפניות לסטודנטים של האו"פ לצורכי מחקר פנימי או חיצוני.

בנוסף לוועדה המוסדית פועלות באו"פ ארבע ועדות משנה מחלקתיות המורכבות מנציגי הוועדה המוסדית בתחום, המשמש כיו"ר, ומחברי הסגל הבכיר וסגל ההוראה בתחום. ועדת האתיקה של המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה טיפלה בפניות של סטודנטים וחוקרים בתחום.

מענקי מחקר אישיים מקרנות חיצוניות

השנה אושרו 12 מענקי מחקר ומלגות מקרנות חיצוניות.

מענקים מהקרן הלאומית למדע

מענק מחקר אישי

פרופ' צחי וייס, מהמחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות, זכה במענק מחקר בנושא: "פירושים לעשר הספרות".

ד"ר אלכסנדרה מאירי ואודיה כהן־רז, מהמחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות, זכו במענק מחקר בנושא: "קולנוע עלילתי ופסיכואנליזה: איזו, פנטזיה ואתיקה של סובייקטיביות".

ד"ר ידיד מצא, מהמחלקה למדעי הטבע והחיים, בשיתוף עם ד"ר שפירא עודמשה מבית חולים הדסה, ד"ר מתוק אילן מהאוניברסיטה העברית וד"ר יזהר עוזי מבית חולים הדסה, זכו במענק מחקר בנושא: "פיתוח גישה חדשנית לטיפול בסרטן ריאה על בסיס חסימת כניסת סידן".

ד"ר רות נוסנסון, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכתה במענק מחקר בנושא: "שם למעלה וכאן למטה: סימולציה תפיסתית של המרחב לאורך הממד הוורטיקלי כהגפנה (אמבודימנט) של המרחק הפסיכולוגי".

ד"ר מיכאל פייגנבלט, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכה במענק מחקר בנושא: "לוינס ממבט אנליטי: נורמטיביות גוף שני ומטפיסיקה של הנפש".

ד"ר ערן פישר, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכה במענק מחקר בנושא: "איך אלגוריתמים מדמינים את קהלם? בחינה של עובדי מדיה דיגיטליים".

ד"ר מורן פלדמן, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכה במענק מחקר בנושא: "אלגוריתמים מעשיים לאופטימיזציה תת־מודולרית".

ד"ר רעות צרפתי, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכתה במענק מחקר בנושא: "ניתוח סמנטי רב־לשוני רחב היקף".

להלן תיאור קצר של שניים מן המחקרים שקיבלו השנה מימון מהקרן הלאומית למדע:

■ **פרופ' צחי וייס**, מהמחלקה ללשון, לספרות ולאמנויות, זכה במענק מחקר בנושא "פירושים לעשר הספרות".

ספרות הקבלה התיאוסופית, שהופיעה לראשונה בסוף המאה ה־12 לספירה, דנה במקומן ובמעמדם של עשר הספרות המרכיבות יחדיו את מבנהו של העולם האלוהי.

מבין הסוגות השונות בספרות הקבלה הסוגה הרווחת ביותר מוקדשת לפירושים לעשר ספרות. סוגה ספרותית זו כוללת רשימות מפורטות של כינויים המיוסדים בעיקרם על מובאות מקראיות ומתייחסים לכל אחת מעשר הספרות, והיא מהווה מפתח הרמנויטי לחשיפה של סודות התורה ולהבנת הרובד העמוק של פסוקי המקרא והסימבוליקה של העולם האלוהי.

בשנת תרצ"ד פרסם גרשם שלום את מחקרו הביבליוגרפי על החיבורים העוסקים בנושא תחת הכותרת "מפתח לפירושים על עשר ספרות". מפתח זה כולל הפניות קצרות מאוד ללמעלה מ־130 פירושים לעשר הספרות. במחקרו הקצר והחשוב לא ניתח שלום את הפירושים עצמם ולא עמד על טיבם, תוכנם והשתייכותם לזרמים השונים של ספרות הקבלה.

מטרתו של פרויקט המחקר הנוכחי היא להעניק לחוקרים גישה טובה יותר לסוגה ספרותית חשובה זו. במחקר זה יבקשו פרופ' צחי וייס יחד עם ד"ר נעמה בן שחר, שתחקור את הנושא בפרויקט הבתר־דוקטורט שלה, להוציא לאור פירושים חשובים, לחקור ולמפות את הפירושים המשתייכים לסוגה ספרותית זו ופזורים במאות רבות של כתבי יד, לאתר פירושים רבים ששלום לא הכיר, למצוא עדי נוסח נוספים לפירושים ששלום הכיר ובעיקר למפות את הפירושים מבחינת תקופתם וגישתם הקבלית.

■ **ד"ר רעות צרפתי**, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכתה במענק מחקר בנושא "ניתוח סמנטי רב־לשוני רחב היקף".

האם ניתן לתכנת מחשב בשפה אנושית? שאלה זו העסיקה מתמטיקאים, פילוסופים וחוקרים במדעי המחשב במשך תקופה ארוכה, למעשה מאז ימיו הראשונים של המחשב האלקטרוני.

המחקר בהנדסת תוכנה ובתכנות התמקד לאורך השנים בשפות פורמליות. כיום קיימות שפות פורמליות עליות לתכנות הדומות לשפה האנגלית ונשענות על אוסף מצומצם של חוקים תחביריים קשיחים הניתנים לפירוש אוטומטי על ידי המחשב.

שפות אנושיות המכוננות גם שפות טבעיות, כגון אנגלית, עברית, ערבית, רוסית, אמריקאית וסינית, מתאפיינות לעומת זאת בערפול וברב משמעות. פערי משמעות אלו

אמנם נפתרים בקלות על ידי דובר אנושי, אך מהווים חסם רציני במסגרת המאמצים להקנות למחשב יכולת של הבנת שפה.

השאלה המרכזית העומדת בבסיס המחקר הנוכחי היא האם ניתן להשתמש בשפה אנושית לתכנות וליצירת תוכנה וכיצד? במילים אחרות, האם יוכל המחשב להבין באופן אוטומטי הוראות, אלגוריתמים, הגדרת ממשקים ותיאורי תכניות הנתונים לו בשפה טבעית ולא בשפה פורמלית, לממש אותם כבשפת תכנות ולהריץ אותם בעצמו?

הפתרון המוצע מתבסס על מחקרים מתקדמים בלמידה סטטיסטית ועיבוד שפה וכן על המחקר העכשווי בתחום התרגום האוטומטי בהבדל עקרוני אחד. במקום לנתח משפטים בשפה מסוימת ולהמיר את משמעותם לשפה כגון עברית או צרפתית, במחקר זה יונתחו משפטים בשפה טבעית, ומשמעותם תומר באופן אוטומטי לשפת קוד פורמלית. הלמידה הסטטיסטית של התרגום האוטומטי תסתמך על מאגרי קוד מתועדים ועל היזון חוזר מהרצת התוכנה.

מערכת לומדת לתכנות בשפה טבעית תחסוך זמן למפתח ובו בזמן תלמד ממנו את שפתו. היא תאפשר למפתח ליצור ולבדוק באופן אינטראקטיבי ויעיל ממשקים חכמים, יישומונים חדשים ומערכות ראקטיביות ותאפשר לתת היזון חוזר מיידי על היתכנותם ועל תקפותם של פיתוחים אלה.

גישה זו מהווה שינוי יסודי בראייה של חלוקת העבודה בין האדם למחשב בפיתוח מערכות: לא עוד יעמוד האדם אל מול או כנגד המכונה. מעתה נראה אותם כשני גורמים הפועלים בשיתוף פעולה אינטראקטיבי על מנת למקסם את ההבנה ההדדית ביניהם. גישה זו תאפשר לקהל רב ומגוון יותר להתנסות בתכנות ללא צורך בהכשרה לכתובת קוד ותתרום באופן מכריע לפיתוח, ליצירה ולהתקשרות עם מערכות ממוחשבות במאה ה־21.

מענקי הוצאה לאור

ד"ר אסתי אייזמן, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר בנושא: "ביאורו של ר' מרדכי בן אליעזר כומיטנו למורה הנבוכים לרמב"ם".

ד"ר חגית כהן, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, זכתה במענק מחקר בנושא: "נפלאות בעולם החדש: ספרים וקוראים בידיש בארצות הברית 1890-1940".

מענקים מקרנות חיצוניות אחרות

ד"ר רעות צרפתי, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכתה במענק מחקר מטעם האיחוד האירופי (תכנית ERC) בנושא: "Natural Language Programming: Turning Text into Executable Code".

ד"ר יעל סלע טייכלר, מהמחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות, זכתה במענק מחקר מטעם GIF צעירים בנושא: "Moses Mendelssohn and the Negotiation of Jewish Modernity in 18th-Century Berlin".

מלגות

ד"ר בשיר בשיר, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכה במלגת מעוף מטעם המל"ג.

ד"ר מורן פלדמן, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, זכה במלגת אלון לשנת תשע"ז.

ד"ר אורן שלמה, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכה במלגת פולברייט לפוסט דוקטורט לשנת הלימודים 2016-2017.

מענקי מחקר ומלגות מהקרן הפנימית

האו"פ מעמידה לרשות חוקריה מימון למינוף מחקרים כדי לאפשר להגיש אותם לקרנות חיצוניות. בשנת תשע"ו הוגשו לרשות המחקר 102 בקשות למימון מהקרן הפנימית, ומהן אושרו 78 בקשות (76.5%).

פרסים והוקרה על מחקר אקדמי

ד"ר יצחק ברקוביץ, מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה, זכה בפרס על עבודת דוקטורט מצטיינת בתחום מנהיגות ואסטרטגיה בחינוך לשנת 2015 מטעם EFMD ו־Emerald.

פרופ' טל הסנר, מהמחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב, פרס לעידוד המחקר בתחום הביומטריה לשנת 2015 מטעם הממונה על היישומים הביומטריים, משרד ראש הממשלה.

עוז כהן, סטודנט בתכנית התואר השני ללימודי דמוקרטיה בין־תחומיים, זכה בפרס לימודים ומחקר מטעם מכון ז'בוטינסקי לשנת תשע"ו על עבודה סמינריונית בהנחיית **ד"ר עידית גיל**.

ד"ר גדי שגיב, מהמחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות, נבחר לחבר פורום הצעירים במדעי הרוח והחברה לשנת תשע"ז של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

כתב העת מגמות

באפריל 2014 נחתם הסכם בין האוניברסיטה הפתוחה ובין מכון סאלד להפקה משותפת של כתב העת **מגמות**. בשנה האחרונה יצאו לאור שני גיליונות מורחבים שלו. האוניברסיטה הפתוחה גם קיימה כנס לציון 65 שנה לכתב העת הוותיק. בכנס הציגו בכירי החוקרים במדעי החברה בישראל סקירה של "מצב המחקר" בתחומים שונים, ולקט מהרצאותיהם יראה אור בגיליון מיוחד. גולת הכותרת של השנה האחרונה היא הקמת אתר אינטרנט ודיגיטציה של כתב העת, כך שבאתר מוצגים כעת כל הגיליונות שראו אור משנת 1949. זהו מפעל בעל ערך אקדמי ממדרגה ראשונה. החומר עומד לרשות המוסדות והיחידים המנויים על כתב העת.

ד"ר אורן שלמה, מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת, זכה בפרס על עבודת הדוקטורט המצטיינת לשנת 2015 מטעם האגודה הישראלית למדע המדינה.

הוצאת הספרים של האו"פ

הוצאת הספרים של האוניברסיטה הפתוחה, The Open University of Israel Press, החלה לפעול בראשית שנת הלימודים תשע"ד במטרה להוציא לאור ספרי מחקר ועיון מקוריים, מחדשים ומעוררי עניין בכל תחומי הדעת.

בשנת תשע"ו ראו אור הכותרים הראשונים: יעקב שביט ויהודה ריינהרץ, **הרצאה על האוריינטליזם: מסה לזכר ארנסט רנאן**, עם מבוא והערות. חגית כהן, **נפלאות בעולם החדש: ספרים וקוראים ביידיש בארצות הברית 1890–1940**.

במהלך השנה הגיעו אל המערכת עשרות כתבי יד, ולאחר תהליך שיפוט אקדמי מוקפד אושרו לפרסום חמישה מהם. כתבי היד יראו אור במהלך שנת תשע"ז.

השנה הכרזנו על המחזור השני של פרס "קרן גולדברג" לכתבי יד מצטיינים: פרס בסך 40,000 ש"ח לכתב יד שמחברו פרסם ספר עיון אחד לפחות בעבר, ופרס בסך 20,000 ש"ח לכתב יד שהוא יצירת ביכורים של מחברו. שתי ועדות שיפוט, שבהן חברים מכמה אוניברסיטאות, בוחנות את 20 כתבי היד שהוגשו לתחרות; ההחלטה על מקבלי הפרס תתפרסם בראשית חודש נובמבר 2016, וב-5 בדצמבר 2016 יתקיים באוניברסיטה הפתוחה טקס כפול: הענקת פרסי "קרן גולדברג" לשנת תשע"ו והשקת הכותרים הראשונים של הוצאת הספרים של האוניברסיטה הפתוחה.

בראש הוצאת הספרים עומדת פרופ' אביבה חלמיש, ולצדה מכהנים במערכת: פרופ' שרה גורירוזנבליט, פרופ' אמיר הורוביץ ופרופ' מוטי רגב – מהאוניברסיטה הפתוחה; פרופ' תמר אלאור – מהאוניברסיטה העברית בירושלים; פרופ' מחמוד גנאים – מאוניברסיטת תל-אביב; פרופ' יואב יאיר – מהמרכז הבינתחומי הרצליה; פרופ' קטרין קוג'מן-אפל – מ-Westfälische Wilhelms-Universität; פרופ' שיוף רפאלי – מאוניברסיטת חיפה.